

Izabela Domitrz

MIGRENA

Izabela Domitrz

MIGRENA

medical education

grupa wydawnicza

WARSZAWA 2023

Migrena © Medical Education sp. z o.o., Warszawa 2023

AUTOR

prof. dr. hab. n. med. i n. o zdr. Izabela Domitrz

Klinika Neurologii, Wydział Lekarsko-Stomatologiczny, Warszawski Uniwersytet Medyczny

RECENZJA

prof. dr. hab. n. med. Wojciech Kozubski

Katedra i Klinika Neurologii, Uniwersytet Medyczny

im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu

REDAKTOR PROWADZĄCY

Marcin Kuźma

ZASTĘPCA REDAKTORA PROWADZĄCEGO

Andrzej Kowalczyk

KOORDYNATOR PROCESU WYDAWNICZEGO

Jadwiga Kowalczyk

REDAKCJA JĘZYKOWA

Dominika Zaborowska

ZDJĘCIA NA OKŁADCE I ILUSTRACJE W KSIĄŻCE

Wojciech Domitrz

SKŁAD I ŁAMANIE

Katarzyna Gadamska-Rewucka

WYDAWCA

Medical Education sp. z o.o.

ul. Kukielki 3a

02-207 Warszawa

www.mededu.pl

Redaktorzy, Autorzy i Wydawca dolożyli wszelkich starań, aby informacje na temat metod postępowania diagnostyczno-terapeutycznego (w tym dotyczące leków i ich dawkowania) były zgodne ze współczesną wiedzą medyczną. Nie ponoszą oni odpowiedzialności za konsekwencje wynikające z wykorzystywania informacji zawartych w niniejszej publikacji. Ostateczną odpowiedzialność ponosi lekarz prowadzący leczenie.

Wszelkie prawa zastrzeżone.

Żadna część tej pracy nie może być powielana i rozpowszechniana w jakiegokolwiek formie i w jakikolwiek sposób (elektroniczny lub inny), włącznie z fotokopiowaniem, nagrywaniem na nośniki magnetyczne, optyczne lub inne media bez zgody wydawcy i Autora.

Wydanie drugie, poprawione

Warszawa 2023

ISBN 978-83-67696-15-9 – wersja drukowana

ISBN 978-83-67696-76-0 – wersja elektroniczna

S pis treści

- 5 O Autorze
- 7 Słowo wstępne
- 9 1. Co to jest migrena?
- 11 2. Jak wiele osób cierpi na migrenę?
- 13 3. Jak dzielimy migrenę?
- 15 4. Jakie są cechy kliniczne napadu migreny bez aury?
- 17 5. Co to jest aura migrenowa oraz migrena z aurą?
- 21 6. Co to jest migrena przewlekła?
- 23 7. Dlaczego migrena jest problemem nie tylko indywidualnym, lecz także społecznym?
- 27 8. Co to są objawy prodromalne?
- 29 9. Jak pacjenci odczuwają i przedstawiają swoją migrenę?
- 37 10. Co wiemy o patogenezie migreny?
- 41 11. Czy migrena jest poważną chorobą – czy ma powikłania?
- 43 12. Co trzeba zrobić, aby prawidłowo rozpoznać migrenę? Jakie badania są konieczne do rozpoznania migreny?
- 45 13. Czy można pomylić migrenę z innymi chorobami? Jak unikać błędów w rozpoznawaniu migreny?
- 49 14. Czy można wyleczyć migrenę?
- 51 15. Jak leczyć napad migreny?
- 53 16. Co to są tryptany?
- 57 17. Co to są gepanty i ditany?
- 59 18. Czy leczenie migreny to tylko przyjmowanie tabletek?
- 61 19. Czy leczenie stanu migrenowego różni się od leczenia napadu migreny?

- 63 20. Jak leczyć profilaktycznie?
- 65 21. Czy leczenie migreny przewlekłej różni się od leczenia migreny epizodycznej?
- 67 22. Co oznacza program B.133 – program leczenia migreny przewlekłej?
- 69 23. Czy każdy pacjent powinien być leczony profilaktycznie? W jaki sposób wyselekcjonować grupę chorych wymagających leczenia profilaktycznego?
- 73 24. Czy istnieją metody pozafarmakologicznego postępowania terapeutycznego w migrenie?
- 75 25. Co wiemy o przyszłości leczenia migreny i najnowszych lekach przeciwmigrenowych?
- 77 Piśmiennictwo

O Autorze

Izabela Domitrz – prof. dr hab. n. med. i n. o zdr. Tematem jej pracy doktorskiej, a następnie habilitacyjnej oraz dorobku profesorskiego były badania nad patogenezą migreny. Jest specjalistą neurologiem i pracuje na Warszawskim Uniwersytecie Medycznym. Wiele lat związana była z Katedrą i Kliniką Neurologii I Wydziału Lekarskiego, aktualnie pracuje w Klinice Neurologii Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego i jest kierownikiem Kliniki Neurologii tego Wydziału. Od 1994 r. jest członkiem Polskiego Towarzystwa Neurologicznego (PTN), od 1999 r. – członkiem Polskiego Towarzystwa Bólów Głowy (PTBG), wiele lat była członkiem Zarządu PTBG, a od 2015 do 2022 r. pełniła funkcję prezesa PTBG. Jest prezesem Sekcji Bólu Głowy PTN, a także członkiem Zarządu Oddziału Warszawskiego PTN. W ramach pracy naukowej współpracuje ze specjalistami w innych ośrodkach i prowadzi kilka programów badawczych. Jest autorem lub współautorem ponad 160 artykułów w zagranicznych i polskich czasopismach medycznych, kilkunastu rozdziałów w publikacjach książkowych oraz redaktorem kilku. Ma doświadczenie dydaktyczne – od wielu lat prowadzi zajęcia praktyczne ze studentami, stażystami i z rezydentami, prowadzi seminaria, wykłady, fakultety dla studentów, rezydentów i lekarzy różnych specjalności.

Słowo wstępne

Prezentowana monografia jest poświęcona migrenie, jednej z najczęstszych chorób neurologicznych. Mimo że występuje ona bardzo często i pozornie uchodzi za dobrze znaną klinicytom jednostkę chorobową, to jednak wiedza o niej jest cały czas niewystarczająca. Nie tylko społeczeństwo, pacjenci, lecz także wielu lekarzy nie posiada wysokiej wiedzy na temat migreny, jej rozpoznawania oraz leczenia. W niniejszym opracowaniu w bardzo prosty i przystępny sposób przedstawiono problem migreny, szczególnie w Polsce. Przeznaczone jest ono przede wszystkim dla lekarzy pierwszego kontaktu, którzy stoją na początku medycznej drogi pacjenta migrenowego. Jednakże lekarze innych specjalności, także młodzi neurologi, również z pewnością znajdą w nim praktyczne informacje. Z drugiej strony wielu pacjentów poszukuje wiadomości na temat swojej choroby – także oni mogą skorzystać z podstawowych informacji zawartych w książce, która jest zaktualizowanym, drugim wydaniem wersji z 2018 r.

„To, że nikt nie umiera z powodu migreny, jest wątpliwym pocieszeniem dla kogoś, kto właśnie cierpi z jej powodu” – napisała Joan Didion (*The White Album*). Wątpliwym pocieszeniem dla migreników jest także fakt, iż na migrenę cierpiało wiele sławnych i zasłużonych osób: święty Paweł, Juliusz Cezar, Karol Darwin, Immanuel Kant, Lewis Carroll, Ulysses S. Grant, Zygmunt Freud, Edgar Allan Poe czy Albert Einstein. Niniejsza książka stanowi doskonałą ilustrację problemów pacjenta cierpiącego na migrenę, jest oparta na własnych doświadczeniach autorki i licznych doniesieniach naukowych, publikowanych

przede wszystkim w literaturze światowej, ale także na doświadczeniach innych polskich neurologów specjalizujących się w bólach głowy.

Sz szczególnie warte podkreślenia są doświadczenie migreny zilustrowane przez pacjentów, a także strona graficzna książki, która pozostaje w ścisłym związku z odczuciami w trakcie napadu migreny i w której powstaniu czynny udział mieli członkowie rodziny autorki.

Opracowanie ma charakter praktyczny, a jednocześnie cechuje je przystępny i przyjazny styl. Zawiera najnowsze trendy terapii w migrenie, od niedawna dostępne także w Europie, w tym Polsce. Żaden fragment książki nie może być publikowany w jakiegokolwiek formie i części bez pisemnej zgody autora oraz wydawnictwa.

Migrena jest jedną z najczęstszych chorób (bo że jest chorobą, a nie fanaberią, nie ma najmniejszych wątpliwości), znaną już ponad 5 tys. lat temu, kiedy to bezimienny sumeryjski poeta opisywał swoje bóle głowy połączone z zaburzeniami widzenia: *Ból głowy krąży po pustyni, wiejąc jak wiatr. Rozbłyskując jak błyskawica, rozchodzi się dołem i górą...*

Z nóg ścina... Jak łodygę henny rozrywa jego mięśnie...

Ból głowy, którego lotu, jak straszliwej wichury nie zna nikt.

Nikt nie wie kiedy nadejdzie, ani kiedy minie...

(cyt. za: Lance J.W., Goadsby P.J.: Bóle głowy. Tłum. Nowak S.)

Czterysta lat p.n.e. Hipokrates scharakteryzował napad migreny z aurą, a najdokładniejszy starożytny opis tej choroby pozostawił Areteusz z Kapadocji, używając do jej określenia słowa *heterocrania*. *Hemicranią* nazwał migrenę w II w. n.e. Galen.

Współcześnie również czasami nazywa się migrenę hemikranią, co oznacza ból zlokalizowany w połowie czaszki (w domyśle – głowy), inaczej połowiczny ból głowy (z objawami towarzyszącymi). Migrena nie jest zatem tylko bólem głowy, a tym bardziej „zwykłym” bólem głowy, lecz chorobą, której wyznacznikiem jest najczęściej połowiczny ból głowy z innymi objawami, do których należą nie tylko mdłości i wymioty, nadwrażliwość na światło i hałas, lecz także niekiedy zaburzenia widzenia, zaburzenia czucia, osłabienie siły mięśniowej kończyn, problemy z mową, zawroty głowy i zaburzenia równowagi. Migrenę zaliczamy do samoistnych, czyli pierwotnych bólów głowy; została ona sklasyfikowana przez Komitet Klasyfikacyjny Międzynarodowy

rodowego Towarzystwa Bólów Głowy (IHS, *International Headache Society*) pod numerem 1 w najnowszej Międzynarodowej Klasyfikacji Bólów Głowy. W tej grupie – pierwotnych bólów głowy – znajdują się także m.in. ból głowy typu napięciowego czy trójdzielno-autonomiczne bóle głowy (np. klasterowy). Oznacza to, że migrena jest zdefiniowaną jednostką chorobową, dość dobrze znaną na całym świecie, w Polsce jednak niestety cały czas bagatelizowaną, zarówno w zakresie rozpoznawania, jak i leczenia. Jak wynika z definicji pierwotnego, samoistnego bólu głowy, migrena jest chorobą samą w sobie i u jej podłoża nie leży żadna inna jednostka chorobowa ani zespół objawowy. Obraz kliniczny migreny charakteryzuje się spontanicznym, nawracającym bólem głowy, pojawiającym się napadowo i trwającym od 4 do 72 h u osób dorosłych (u dzieci 2–72 h) – przy nieleczonym napadzie. Typowymi cechami napadu są bóle jednostronne o pulsującym charakterze, średnim lub znacznym nasileniu, zwiększające się pod wpływem zwykłej aktywności fizycznej, z towarzyszącymi nudnościami lub wymiotami, zwiększoną wrażliwością na światło, hałas i zapachy.

Co należy wiedzieć o...?

Migrena jest zwartą, jasno i komunikatywnie napisaną monografią omawiającą istotne, głównie z praktycznego punktu widzenia, problemy związane z tym jakże częstym, a nie do końca poznanym typem bólu głowy.

Autorka w sposób przystępny, unikając wszelako uproszczeń, wielopłaszczyznowo przedstawia zagadnienia związane z migreną. Omawia miejsce migreny w medycynie, aspekty demograficzne i epidemiologiczne, podział kliniczny choroby, jej dystyngtywne cechy kliniczne, a także podstawy patofizjologii napadu migrenowego. Osobną uwagę poświęca terapii migreny, w wielostronny sposób ujmując zagadnienie.

Doskonała, niebanalna jest ikonografia książki – zamieszczone w niej oryginalne obrazy aury migrenowej uwiarygadniają jej przekaz, a często zabawne rysunki nadają jej swobodny kształt edytorski, daleki od podręcznikowego formalizmu.

Monografia omawia mało znane, rzadko poruszane w krajowym piśmiennictwie, często mylone i nierozumiane zagadnienia z zakresu samoistnych bólów głowy, takie jak: migrena przewlekła, migrena hemiplegiczna czy stan migrenowy – słabo zakotwiczone w świadomości medycznej nawet lekarzy neurologów. [...]

Podsumowując, książka stanowi cenną pozycję kształceniową dla lekarzy rodzinnych, lekarzy POZ i innych zainteresowanych bólami głowy. Zagadnienia przedstawione są w sposób komunikatywny, życzliwy Czytelnikowi i obrazowy. Autorka prezentuje nowoczesną wiedzę z zakresu samoistnych bólów głowy. Monografia prof. Domitrz w pełni zasługuje na rekomendację dla szerokiego grona Czytelników, jako doskonałe wprowadzenie do problematyki migreny i innych samoistnych bólów głowy.

Prof. dr hab. n. med. Wojciech Kozubski

ISBN 978-83-67696-15-9 – wersja drukowana
ISBN 978-83-67696-76-0 – wersja elektroniczna

www.mededu.pl